

Jesu mor Maria

De gestalter som Bibeln berättar lite mer ingående om har brister och fel både vad gäller personlighet och livsföring. Bibeln döljer inte sådant. Och Maria är inget undantag.

Ändå presenteras hon ofta av kristna på ett obalanserat eller överdrivet upphöjt sätt. Att hon var en vanlig människa, en flicka/kvinna med svagheter och brister som du och jag, påpekas sällan eller aldrig. Det är som om man räds eller skäms för att ta upp även de sidorna. Kanske handlar det även om okunskap.

Den här lilla boken går igenom alla texter i Bibeln som direkt eller indirekt omnämner Jesu mor Maria. Boken har som intention att ge en balanserad bild av Jesu mor Maria.

I Gamla Testamentet är det bara tre texter som kan sägas antyda Jesu mor. Inte direkt, och inte med namn, men utifrån profetisk synvinkel:

1 Mos 3:15 (SFB)

”Jag ska sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din avkomma och hennes avkomma. Han ska krossa ditt huvud och du ska hugga honom i hälen.”

I kontexten är det Gud som talar till "ormen", dvs Satan (Upp 12:9, 20:2). Och "kvinnan" som här åsyftas är i direkt mening Eva och i indirekt mening alla kvinnor. I profetisk förlängning kan "kvinnan" då också avse Jesu mor Maria eftersom andra delen av versen vanligtvis tolkas av den kristna församlingen syftande på Jesus som på korset krossar Satans huvud.

Jes 7:14 (SFB)

"Därför skall Herren själv ge er ett tecken: Se, jungfrun skall bli havande och föda en son och hon skall ge honom namnet Immanuel."

I Nya Testamentet citeras denna vers av Evangelisten Matteus (Matt 1:23), och låter det syfta på Maria. Det är värt uppmärksamma att det inte ges någon beskrivning av denna jungfru. Att hon t.ex. skulle vara rättfärdig, helig eller gudfruktig på något särskilt sätt, så som det ofta beskrivs med andra gestalter i Bibeln.

Mika 5:3 (SFB)

"då hon som skall föda har fött"

Eftersom kontexten till denna vers är messiansk är en av flera möjliga tolkningar att det här profetiskt skulle kunna syfta på Maria.

MATTEUSEVANGELIET

Matt 1:18-25

I denna text får vi veta att Maria var trolovad med Josef. Trolovningen skedde för flickor när de var 12-13 år som regel. Om Maria hade varit äldre hade det varit så ovanligt att det säkert hade noterats i åtminstone något av de fyra Evangelierna.

Om Josef står det att han var ”*rättfärdig*”, v. 19. Men något liknande står det inte om Maria. Josef får dessutom epitetet ” *Davids son*”, v. 20. Det är Josef som tilldelar den nyfödde namnet Jesus, v. 21, 25. Det är Josef som är huvudperson i denna text.

Matt 2:11

”De gick in i huset och fick se barnet med Maria, hans mor. Då föll de ner och hyllade honom. Och de tog fram sina skatter och överlämnade gåvor till barnet: guld, rökelse och myrra.”

Observera att det inte står: ”... och fick se Maria, hans mor, med barnet”, utan: ”... *och fick se barnet med Maria, hans mor.*” Barnet nämns först. Det är med andra ord Jesus som är huvudperson, Maria nämns mera i förbigående och i underordnad position.

Samma ordningsföljd - "*barnet ... hans mor*" - förekommer hela fem gånger i detta kapitel, 2:11, 2:13-14, 20, 21.

Matt 2:13-14

Josef får en varnande dröm. Och istället för namnet Maria används formuleringen "*hans mor*" vid två tillfällen. Det är Josef som är den handlande.

Matt 2:20-21

Likadant här. Det är formuleringen "*hans mor*" som används, och det vid två tillfällen. Josef är den handlande och Maria är i bakgrunden.

Matt 12:46-50

"Medan Jesus ännu talade till folket hände sig att hans mor och hans bröder stod utanför och ville tala med honom ..."

Namnet "Maria" nämns inte i avsnittet, däremot "*hans mor*", "*din mor*", "*min mor*". Jesus hade nu verkat en tid i sin offentliga gärning, med undervisning och mirakler enligt de tio föregående kapitlen. Där har inte Maria figurerat alls. Men nu dyker hon plötsligt upp från ingenstans. Vad ville Maria tala med Jesus om? Sannolikt handlade det om att Maria trodde att Jesus helt enkelt hade blivit tokig, jfr Mark 3:31.

Jesu svar innebar att han inte gav sin mor någon särställning utan tvärtom distanserade han sig från henne. Tydligt, medvetet och offentligt klargjorde han sin självständiga och unika position. Om *"hans mor"* fortfarande skulle vara just hans mor så betydde det att hon också måste utföra den himmelska Faderns vilja. Och Maria tvingas nu, liksom alla andra människor, göra ett val i relationen till Jesus. Hon måste ta ställning och förhålla sig till Jesus även hon.

Matt 13:55

"Är det inte snickarens son? Heter inte hans mor Maria ..."

I Jesu hemstad Nasaret visste folk naturligt nog vad Jesu mor hette (och vad Jesu bröder hette). De verkar vara betraktade som en vanlig familj. Det var inget särskilt med Maria.

(Matt 13:57)

"Och de tog anstöt av honom. Men Jesus sa till dem: "En profet är föraktad endast i sin hemstad och i sin egen familj."

Med dessa ord deklarerar Jesus indirekt och underförstått att även hans mor föraktade honom.

Jesus skulle knappast ha uttryckt sig så om Maria hade högaktat honom.

Efter Matt 13:55 är det tyst om Jesu mor Maria i Matteusevangeliet. När vi läser om Jesu lidande i Jerusalem, hans död och uppståndelse, de mest betydelsefulla händelserna i Jesu liv, så finner vi en frånvarande Maria i detta Evangelium. Det står en hel del om andra kvinnor under den mest avgörande veckan i Jesu liv. Men Matteus nämner inget om Maria under den veckan i Jesu liv.

MARKUSEVANGELIET

Mark 3:21

"Han har förlorat förståndet."

Det var *"hans familj"* som yttrade dessa chockerande ord. Det inkluderar även Maria, för om det bara hade varit hans bröder (och systrar) då hade det inte i versen stått *"hans familj"*.

Hans familj kom för att *"ta hand om honom"*. Det grekiska ordet bakom *"ta hand om"* (krateo) används ofta i NT i samband med att hålla fast någon, t.ex. vid arrestering.

Det här är alltså första gången som Markus omnämner Jesu mor i sitt Evangelium, och chockerande nog är det ett mycket negativt vittnesbörd han avlägger om henne.

Det här kanske var Marias största misstag i livet. Det skulle bli hennes "skelett i garderoben", och något som hon säkert alltid bittert ångrade efter det att hon förstod bättre vem Jesus var.

Med tanke på allt som Maria under sin barndom hade fått höra av änglar, herdar och lärda män om barnet Jesus och om framtiden för Jesus (se t.ex. Luk 1:31-33, 35, 2:11-19), så blir hennes inställning i denna text än mer besvärande när det här framkommer att hon trots allt trodde att Jesus blivit tokig och därför resolut ville föra bort honom från folket. Marias gloria har nu inte bara hamnat på sne, den har ryckts ifrån henne.

Det här var en dyster dag för Jesus. För denna dag då han fick veta att hans mor ansåg att han hade förlorat förståndet, så fick han dessutom höra att de skriftlärda som också var där, menade att han var besatt av djävulen (Mark 3:22). Så Jesus blev angripen från alla håll. Från familj och fiender. Detta föranleder Jesus att bland annat säga: "*om en familj är splittrad kan den familjen inte bestå*" (Mark 3:25). Sorgligt nog måste man acceptera att Jesus här även

åsyftade sin egen familj, och orden blir därmed en varning även till hans bröder och hans mor.

Mark 3:31-35

Namnet Maria nämns inte, däremot *"hans mor"*, *"din mor"*, *"min mor"*.

Här kan vi upprepa vad vi skrev i parallellstället till Matteus: Jesu svar innebar att han inte gav sin mor någon särställning utan tvärtom distanserade han sig från henne. Tydligt, medvetet och offentligt klargjorde han nu sin självständiga och unika position. Om *"hans mor"* fortfarande skulle vara hans mor så betydde det att hon också måste utföra Guds vilja. Jesu distanserade attityd till Maria kan här också förstås utifrån bakgrunden av v. 21.

Mark 6:3-4

"... Marias son ... En profet är föraktad endast i sin hemstad, bland sina släktingar och i sin egen familj."

Med dessa ord deklarerar Jesus underförstått att även hans mor föraktade honom. Jesus skulle knappast ha uttryckt sig så om Maria hade högaktat honom.

(Mark 15:40-41)

Vid korset omnämns många kvinnor. Flera med namnet Maria. Men inte Jesu mor Maria. Ändå vet vi enligt Johannesevangeliet att hon vid något skede befann sig där.

Men det är anmärkningsvärt att varken Matteus eller Markus omnämner att Maria också dök upp där. Hennes närvaro är tydligen inte av vikt för dem. Den händelsen (som Johannes kort omnämner) verkar ha varit mer som en betydelselös parentes. Och vad berodde det på? Att hon fortfarande inte trodde? Att hon inte ens sörjde? Att hon ännu föraktade honom? Att hon fortfarande trodde han var tokig?

Och vid begravningar den tiden brukade även familjen på olika sätt delta i de olika procedurerna. Man hade förväntat sig att åtminstone Jesu fyra bröder, och Maria, på något sätt hade engagerat sig i Jesu begravning. Men om det är det tyst i Evangelierna. En plausibel förklaring är att det berodde på att hans familj hade kommit rätt långt ifrån Jesus, särskilt under hans offentliga år, så att han egentligen inte längre var en del av familjen.

LUKASEVANGELIET

Luk 1:26-38

Här får vi veta att Maria var "*jungfru*" (v. 27), vilket betyder att hon var sexuellt orörd. Och hon var "*troluvad*" (v. 27), vilket betyder i princip detsamma som att hon var gift, men att hon ännu inte fullbordat äktenskapet (genom sex).

Ängeln Gabriel kallar Maria för "*benådad*" (v. 28). Det är bara fallna människor som oförtjänt kan benådas. Dvs syndare som egentligen förtjänar dom och straff. I det läget befann sig även flickan Maria. Men hon hade alltså blivit "*benådad*" av Gud och fick som en slags nådegåva uppgiften att bära Jesus i sin livmoder. Det grekiska ordet bakom benådad förekommer på ett ställe till i NT, Efesierbrevet 1:6, och där berättas att alla kristna är benådade i Kristus.

Ängeln upprepar att Maria "*funnit nåd hos Gud*" (v. 30). Det är alltså av stor vikt för Guds Ande att göra det helt klart att Maria inte hade någon särskild helighet eller fromhet som gjorde att just hon valdes ut av Gud, utan det handlade uteslutande om "*nåd*".

I v. 34 ställer Maria en fråga till ängeln: "*Hur ska detta kunna ske ...?*". Frågan kan tyckas naturlig och förståelig, men samtidigt uttrycker frågan tvivel på Guds allmakt. Hon hade inte behövt besvara ängeln

med den typen av fråga. Men Gud använder vår brist på tro. För utan Marias tvivlande fråga hade vi kanske inte fått det teologiskt upplysande och värdefulla svar som ängeln sedan gav.

Frågan är också ganska självupptagen. Här hade en ängel just talat enastående ord om ett barn - Guds Son som skulle komma att regera i evighet (v. 32-33), men Maria tänker bara på sin egen situation. Men vi ska samtidigt inte glömma att hon bara var en liten flicka, och är man 13 år är man i allmänhet koncentrerad och upptagen kring sin egen person.

Till sist sa Maria: *"Jag är Herrens tjänarinna. Låt det ske med mig efter ditt ord"* (v. 38). Att Maria kallar sig själv *"tjänarinna"* är inget märkvärdigt. Varje kristen är en Guds tjänare (Apg 2:18, 4:29, Rom 6:22, 1 Petr 2:16, m.fl.). Marias önskan i andra meningen uttrycker däremot tillit och förtröstan. Och det hamnar definitivt på hennes pluskonto.

Luk 1:39-45

"Välsignad är du bland kvinnor ..." säger Elisabet om Maria. Ja, Maria var verkligen välsignad i unik mening på det sättet att just hon fick nåd att bära Jesus, Guds Son. Men att vara välsignad i sig är inget unikt, alla kristna är rikligt välsignade i Kristus, Ef 1:3.

"Min Herres mor" säger Elisabet om Maria. Och det är ett faktum i den biologiska betydelsen att det var Maria som bar Jesus och skulle föda honom. Det rättfärdigar formuleringen *"Herres mor"*. Men det säger inget annat om Maria än att hon var mor till det barn som skulle födas.

"Och salig är hon som trodde", säger sedan Elisabet om Maria. Och i v. 48 nämns att Maria ska kallas *"salig"*. Att vara salig är ungefär detsamma som att vara välsignad. Den som tror på Guds ord är salig (Luk 11:28, Joh 13:17), och Maria trodde på Guds ord förmedlat genom ängeln, Luk 1:38. Men alla kristna är saliga. I t.ex. Bergspredikan, Matt 5, ges många exempel på vilka som kan betecknas som saliga. Det är alltså inget speciellt med Marias salighet, den grundas helt enkelt på tro. Att tro är att vara välsignad och salig.

Luk 1:46-56

Marias tal i denna text vittnar om en beundransvärd kunskap i Skrifterna och om hennes tro på Gud.

I v. 47 kallar Maria Gud för *"min Frälsare"*. Det betyder att hon som en vanlig dåtida israelit erkänner sin svaghet och synd och därför i behov av Gud som sin Frälsare (jfr Ps 25:5, 106:21).

I v. 48 ger hon ett vittnesbörd om sig själv, och då vittnar hon om *"sin tjänarinnas ringhet"*. Hennes ringhet ska mest förstås utifrån hennes låga ålder, hon var ju ännu ett ganska litet barn.

Att Gud ändå har sett till henne, trots hennes ringhet, gör att hon brister ut i följande ord: *"Nu ska här efter alla släkten kalla mig salig"* (v. 48).

Ja, Maria kommer med rätta att alltid betraktas som *"salig"* eftersom hon trodde på Guds ord som förmedlades genom ängeln. Men hon är inte unik i det avseendet. Det finns även andra som kallas saliga eftersom de uppvisat tro, t.ex. Petrus, Matt 16:17. Många andra kan kallas saliga, Luk 6:20-22, 7:23, 10:23. Och Jesus motsatte sig skarpt att hans mor Maria skulle ha ensamrätt på någon särskild salighet, se Luk 11:27-28.

I v. 49 säger Maria: *"Den Mäktige har gjort stora ting med mig ..."*. Och *"stora ting"* syftar förstås på Andens mirakel i hennes moderliv - inkarnationen. Men varje troende som får uppleva ett mirakel eller vara ett redskap för andras mirakel kan vittna på samma sätt. Gud gör dagligen *"stora ting"* med människor runt om på vår jord.

Det går inte att komma ifrån att v. 48-49 också ger känsla av en självupptagenhet som är så typisk för barn. Ingenstans i sitt tal nämner hon om barnet hon

ska föda. Det handlar om henne, och om Gud rent allmänt. Man hade förväntat sig åtminstone några ord i hennes tal om "*Guds Son*" (v. 35) vars "*välde*" är evigt (v. 33).

Sakarias till exempel, nämner indirekt Jesus när han profeterar om "*en mäktig Frälsare*" och om "*honom*" som ger "*hans folk kunskap om frälsning i deras synders förlåtelse.*" Luk 1:69, 76-77. Sakarias talar med andra ord om Jesus som Frälsaren. Maria säger däremot ingenting i sitt tal om det för mänskligheten helt unika barn hon skulle föda.

Vi observerar också att det i inledningen till Marias ord (Luk 1:46) inte står att hon profeterade eller fylldes av Anden eller något liknande. Inte heller handlar texten om att hon sjunger eller att detta skulle vara fråga om en lovsång (magnificat), något som det traditionellt men felaktigt brukar sägas av förkunnare. Nej, det står bara kort och torrt i inledningen: "*Då sa Maria.*" Det kan jämföras med vad som står om Elisabet: "*Hon blev fylld av den helige Ande ...*" Luk 1:41. Och om Sakarias: "*Sakarias blev fylld av den helige Ande och profeterade.*" Luk 1:67.

Luk 2:5-7

Maria föder Jesus. Textskildringen är sakligt dokumentär till sin karaktär.

Luk 2:16-19

Herdar berättar för Maria om änglarnas budskap angående barnet, och hon bevarar och begrundar allt i sitt hjärta. Och vilken kvinna skulle inte göra detsamma i den situationen? Ett sådant möte skulle ingen människa glömma under hela sitt liv.

Vi bör notera att herdarna berättade för Maria vad som hade sagts dem om barnet, dvs de förmedlade till henne även detta budskap: *"I dag har i Davids stad en Frälsare blivit född åt er. Han är Kristus, Herren."* 2:11. Tydligare kunde det inte sägas. Men trots det, och trots att hon *"begrundade"*, så verkar det inte ha gått in i hennes hjärta vem Jesus var. Och det ska dröja över tre decennier, till efter Jesu död, innan hon verkar ha kommit till tro på Jesus som sin Frälsare. Mer om det senare.

Luk 2:21

Här nämns varken barnets mor eller hennes namn, utan det talas neutralt om *"moderlivet"*, platsen där Jesus blev avlad.

Luk 2:22-39

Josef och Maria följer troget Mose lag genom att frambära Jesus, deras förstfödde, till Herren i Jerusalems tempel.

I v. 34 får Maria reda på att Jesus i framtiden kommer att "*väcka motstånd*" bland många. Tyvärr verkar det inte som att hon begrundade och tog till sitt hjärta just den aspekten av Jesu liv.

Och Symeon sa till Maria: "*Också genom din själ ska det gå ett svärd*" (v. 35). Kanske avses främst Jesu offentliga förkunnelse och verksamhet, som Maria tog anstöt av. Möjligen avses också hennes känslor när hon står vid Jesu kors.

I v. 39 berättas att Josef och Maria "*hade fullgjort allt*" enligt Mose lag. Hur mycket Maria ville denna resa kan vi aldrig veta, eftersom samhället var patriarkalt och det förutsattes av varje man att ta sin förstfödde till templet.

Att tänka på: I de kända namngivna personerna (exkl. kungar, kejsare, ståthållare) kring berättelsen om Jesu födelse ges alltid goda karaktärsbeskrivningar:

Om Elisabet och Sakarias sägs: "*De var båda rättfärdiga inför Gud och levde oklanderligt efter alla Herrens bud och föreskrifter.*" Luk 1:6.

Om Marias man Josef sägs: "*Hennes man Josef var rättfärdig.*" Matt 1:19.

Om Symeon: *"Han var rättfärdig och gudfruktig ..."*
Luk 2:25

Om Hanna: *"Hon lämnade aldrig templet utan tjänade Gud med fastor och böner natt och dag"*. Luk 2:36

Maria är ett undantag. Ingenting liknande sägs om henne.

Det är verkligen förvånande och extremt anmärkningsvärt att varken Matteus, Markus eller Lukas i sina Evangelier, eller Johannes - som tog hand om Maria efter Jesu död - i sina fem brev, eller Petrus i sina två brev, eller Paulus i sina tretton brev, eller Jesu bröder Jakob och Judas i sina brev, har ett enda positivt religiöst/andligt adjektiv att tilldela Maria som person!

Och lika förvånande är att Paulus i alla sina brev bara omnämner hennes blotta existens en enda gång i alla sina brev - indirekt (Gal 4:4).

Också detta faktum säger oss att Maria bara var en helt vanlig människa, som när hon var liten flicka fick nåd av Gud att bära Guds Son i sin livmoder. Hon hade en vanlig israelisk tro på Gud, men annars var det inget särskilt utmärkande med henne. Och att Bibeln upprepade gånger uttrycker att Maria fick *"nåd"* av Gud (Luk 1:28, 30) betonar mer hennes fallna natur och inte att hon på något sätt skulle vara

mer rättfärdig eller gudfruktig än någon annan israelisk flicka den tiden.

Luk 2:41-52

”När föräldrarna såg honom blev de bestörta...” (v. 48.)

När Josef och Maria äntligen hade funnit sin nu tolvårige pojke i templet bland lärarna, så blev de inte stolta och glada över sin driftige och kloke grabb som satt där bland alla vise män. Inte heller drog de sig till minnes alla de oerhörda ord som hade sagts om barnet. Nej, alla väldiga händelser i samband med barnets födelse var som bortblåsta, de blev istället helt utom sig. Och fortsättningen visar att deras känslor av att se Jesus där inte var av särskilt positiv karaktär.

Maria säger till sin tolvårige son: *”Barn, varför har du gjort så här mot oss? Din far och jag har letat efter dig och varit så oroliga.”* (v. 48.)

Marias tillrättavisande ord är både naturliga och onaturliga. Att inte ha sett sin son på fyra dagar måste förstås ha oroat föräldrarna. Å andra sidan, med tanke på allt som Maria fått uppleva innan Jesu födelse och efter, med änglauppenbarelser och annat, så uttrycker inte hennes ord någon tro. Hade hon t.ex. redan glömt att barnet skulle *”regera över Israels*

folk” (Luk 1:33)? Hade hon ingen förtröstan på att Gud skulle ta hand om ”*den Högstes Son*” (Luk 1:32)?

Och värst av allt, efter att hennes tolvåriga son varit försvunnen i fyra dagar möts han inte av en kärleksfull mor som kramar om honom och säger ömma ord och frågar hur han mår. Var har du sovit under dessa nätter? Hur har du fått mat? Vem har tagit hand om dig? Inga sådana frågor. Självupptagen tänker hon istället på sig själv och allt besvär hon blivit utsatt för, och möter sin lilla pojke med förmanande ord. Ingen förundran. Ingen hänförelse. Ingen andlig reflektion kan anas i hennes ord.

”Men de förstod inte vad han sa till dem.” V. 50.

De borde ha förstått. Och särskilt Maria som ofta begrundat och bevarat i sitt hjärta om allt vad som hade sagts om Jesus. Och dessutom, till templet borde de ha gått först av allt för att leta.

Berättelsen slutar med orden: *”Och Jesus ... var mycket omtyckt av Gud och människor.”* Det är en allmän utsaga. Men det är nästan så man frestas att tänka: Gällde det hans föräldrar också? Först går det en hel dag utan att de alls tänker på sitt lilla barn. Sen när de äntligen finner honom flera dagar senare möter vi känslor och ord hos dem som inte är speciellt varma. Hur mycket tyckte de egentligen om sitt barn?

(Luk 4:16ff)

Här kommer Jesus till sin hemstad Nasaret. Men inte ett ord nämns om Maria. Och i v. 22 frågar sig folket där om inte detta är ”*Josefs son*”. I en partiarkal kontext är frågan naturlig, men det är ändå anmärkningsvärt att ingen nämner om Jesu mor. Och var befann sig Maria när hans son drevs ut från Nasarets synagoga (v. 28-29) och man tänkte döda honom?

Luk 8:19-21

Folk sa till Jesus: ”*Din mor och dina bröder står här utanför och vill träffa dig.*” Och varför ville de träffa Jesus? För att snällt lyssna på honom? För att uttrycka sin aktning? För att visa sin glädje? För att äta en bit mat tillsammans under trevlig samvaro? Nej, de dök upp av helt andra skäl enligt Mark 3:21. I motsats till många bland folket som uppskattade Jesus och som följde honom, så trodde Maria vid denna tid att det var något fel på honom.

Luk 11:27-28

”*Då han sa detta ropade en kvinna i folkskaran: ”Salig är den mor som födde dig och ammade dig!” Men Jesus sa: ”Saliga är hellre de som lyssnar till Guds ord och håller det.”*”

Det här är en avgörande text. Här dyker en kvinna upp och vill ta fokus från Jesus och istället rikta den mot Maria. Hon skulle kunna symbolisera ett första frö till det som senare skulle bli romerska katolska kyrkans mariadyrkan. Men Jesus slår här i klartext fast att den som födde Messias, Guds Son, har en mindre vikt och betydelse än den som lyssnar till och åttlyder Guds ord. Jesus gör alltså motsatsen till kvinnans önskan, han lyfter bort fokuset från Maria, och låter fokuset koncentreras kring alla människor som lever efter Guds ord.

Vi vet utifrån Luk 1:48 att Maria kan kallas ”*salig*”, precis som alla kristna kallas saliga, och Jesus förnekar inte det i sitt svar. Men han säger att det ligger en mer värdefull salighet i att lyssna till Guds ord än att vara Guds passiva redskap till att föda fram Jesus till världen.

I samband med denna kvinnas rop hade Jesus här en ypperlig möjlighet att bejaka hennes budskap och upphöja sin mor och tala uppskattande om hennes tro och gärning, och ge henne en alldeles speciell status och rang. Men Jesus gör alltså tvärtom, han passar på att förminska sin mors roll och upphöjer i stället alla vanliga troende.

Det är väl att märka att Jesus aldrig i Evangelierna säger något positivt om sin mor Maria som person.

Aldrig ens antydning till något positivt. Han sa gott om andra kvinnor. Och det står lite varstans att Jesus älskade vissa människor (Joh 11:5), och sina lärjungar (Joh 13:1). Men det står aldrig att han älskade sin mor Maria. Det betyder givetvis inte att han aldrig i verkligheten talade gott om eller inte älskade sin mor. Det gjorde han säkert. Men det är av värde att veta att Evangelierna inte redovisar ett enda gott ord av Jesus om sin egen mor. Orsaken är förstås främst att Evangelieförfattarna, ledda av Guds Ande, ville undvika att något enda ord kom med i de heliga texterna som skulle kunna missbrukas till någon slags upphöjelse av Maria.

(Luk 12:51-53)

Jesus talar här om att familjer kommer att splittras på grund av honom. Han talar inte direkt om sin egen familj. Men indirekt gör han det. Vi kan t.ex. läsa att bröderna talade arrogant mot honom och under en tid inte trodde på Jesus (Joh 7:3-5). Hur var det med sytrarna? Med Maria? Hur det var med Josef vet vi inte heller, antagligen var han vid denna tid död. (Ett inte osannolikt scenario är att han nu var separerad/skild från Maria, något som Josef tidigare hade funderat på, Matt 1:19. För det är inte omöjligt, faktiskt istället rätt troligt, att det i Jesu rätt stora familj på tio personer uppstod inbördes kontroverser, strider och bråk angående Jesus. Kanske fick Josef till slut nog och drog i väg?)

(Luk 24)

Efter sin uppståndelse under söndagen uppenbarar sig Jesus för många kvinnor. Och för Emmausvandrarna. Och för sina lärjungar. Men inte för sin mor Maria (!), som var i Jerusalem under fredagen och bevittnade Jesu död på korset. Här fanns det alltså ännu en ypperlig möjlighet för Jesus att ge sin mor särskild heder och status genom att framträda i sin uppståndelsehärlighet även för henne. Men så sker inte. Gud låter inte det ske eftersom folk inte skulle ges minsta lilla möjlighet att minnas Maria som något mer än en vanlig kvinna som till slut skulle komma till tro på Jesus som Frälsaren.

JOHANNESSEVANGELIET

Joh 2:1-12

"De har inget vin", sa Maria till Jesus vid bröllopet som de gästade.

Korthugget (tre ord i grekiskan) förmedlar Maria några ord till Jesus. Bara ett konstaterande rakt av. Vad var Maria egentligen ute efter? Vad ville hon? Bara informera? Varför då?

Jesus svarade henne: *"Kvinna, vad har jag med dig att göra?"*

Jesus verkar inte uppskatta att Maria vänder sig till honom. Och säkert reagerar han också på att hans mor var så kort i tonen. Nu distanserar han sig från Maria. Han gör det för en hel värld under alla tider i och med att detta kom med i den Heliga Skrift.

Jesu ord är oerhörda i sin raket. Han stöter helt enkelt bort henne. Och om vi lite råbarkat parafraserar hans ord så säger han egentligen: Sköt dig själv kvinna och låt mig vara!

Och det kanske mest anmärkningsvärda är att han inte säger; mor, utan "*kvinna*". Man kan lätt få intrycket att han behandlar henne mer som en besvärlig och påträngande kvinna än sin egen mor. Jesus sa "*kvinna*" även till andra, det behöver inte i sig ses som värderande. Men att här vid en bröllopfest kalla sin egen mor för "*kvinna*" måste ha tett sig anmärkningsvärt, då som nu.

Maria säger: "*Gör vad han än säger till er.*" Trots Jesu milda tillrättavisning har Maria ändå tilltro till att Jesus skulle kunna göra något, vilket hennes ord visar. Men det finns ingen anledning tro att hon förväntade sig något mirakel. Det hade nämligen Jesus dittills inte gjort (v. 11). Och det är väl att märka att Maria inte svarar på Jesu ord, utan hon vänder sig till tjänarna på bröllopet. Med andra ord så lyder hon sin son när

hon inte mer tilltalar honom. Hon talar överhuvudtaget inte mer med Jesus i detta Evangelium.

”Sedan gick han ner till Kafarnaum med sin mor och sina bröder och sina lärjungar.” V. 12. Det här visar att händelsen i Kana trots allt inte utlöste någon större kris mellan dem. Men berättelsen ger intryck av en ansträngd relation i ett skede av upplösning. Så det var förmodligen med blandade känslor man gick där.

Innan vi lämnar denna händelse är det värt att stanna upp och tänka till. Med undantag av en annan händelse då Maria dök upp för att *”tala med honom”* (Matt 12:46) får vi nämligen inte se Maria i närheten av Jesus förrän 3-4 år senare då hon befinner sig vid Jesu avrättning. Och det är förmodligen så att Maria inte ens i Matt 12 verkligen kom i kontakt med Jesus.

Något av det mest talande kring Mariagestalten är just den anmärkningsvärda tystnaden kring henne vad gäller Jesu offentliga verksamhet. Bröllopet i Kana är faktiskt det enda tydliga exemplet i Nya Testamentet där Maria kom i kontakt med Jesus under de 3-4 år då Jesus verkade i det offentliga. Under alla dessa dramatiska och för världen omvälvande år finns Maria inte hos Jesus. Och Kana episoden handlar inte om att Maria sökte upp Jesus för att vara med honom, utan hon blev liksom Jesus

bjuden till bröllopet, och det är inte säkert att Maria ens visste om att Jesus också skulle vara där.

Joh 6:42

”Är inte detta Jesus, Josefs son, vars far och mor vi känner?”

Jesu föräldrar betraktades av judarna som vilka vanliga föräldrar som helst. Därför var de förvånade över Jesus.

Joh 19:25-27

”Vid Jesu kors stod hans mor ...” (v. 25.).

Johannes omnämner detta sakligt. Dokumentärt. Inte en känsla antyds. Inga tårar beskrivs. Tydligen stod hon bara där. Sorgsen? Förvirrad? Upprörd? Början på ett uppvaknande? Vi får inte veta något.

”När Jesus såg sin mor och bredvid henne den lärjunge som han älskade, sa han till sin mor: ”Kvinna, där är din son.” (v. 26.)

”Den lärjunge som han älskade” syftar på författaren själv, dvs Johannes. Nu är detta en rätt vanlig formulering av aposteln Johannes, men det är notervärt att Johannes väljer att ta med den upplysningen även i ett sammanhang där Jesu mor är

med. Varför skrev han inte att Jesus älskade också sin mor? Varför utelämnar han varje känslouttryck mellan Maria och Jesus i den stund då Jesus hade det som svårast? Johannes skrev inte ens att hon sörjde. Hade hon gjort det hade det helt säkert återgetts i texten. Stod hon där föraktande? Eller förvirrad? Eller hade en trons gnista tänts inom henne? Vi kan bara spekulera.

"Kvinna ...". Jesus säger åter igen inte; "Mor". Här ser vi Jesus på "dödsbädden", sekunder före sin död, och han säger *"kvinna"* om sin mor Maria. Och med orden *"där är din son"* frånsäger sig Jesus sitt sonskap till sin mor och låter bortadoptera sig.

Det sista påbudet på jorden som den inkarnerade Jesus befäller handlar alltså om att radikalt bryta all förbindelse med Maria, som hade burit honom i sin livmoder. Maria är från denna stund inte längre Herrens mor.

Jesus: *"Sedan sa han till lärjungen: "Där är din mor." Och från den stunden tog lärjungen henne hem till sig."* v. 27.

Och i handling bekräftar de "adoptionen" genom att Johannes tar Maria hem till sig.

Men man ska inte missa att denna berättelse, som bara Johannes återger, också har som uppgift att visa

att Jesus hedrade sin mor. Det var inte bara förbrytaren vid sin sida som Jesus tänkte på när han hängde där torterad och korsfäst och strax skulle dö för världens alla synder, utan han månade också om Marias framtid. Han brydde sig om hennes välfärd. Detta trots att det alltså inte finns någon text som visar att Maria hade någon särskilt varm relation till sin son, inte ens att hon hade en tro på Jesus som Messias eller Guds Son, varken här vid korset eller tidigare.

Och Maria syns inte till mer vid korset. Inte heller när Jesus tas ner. Inte heller vid något skeende kring hans begravning. Inte heller uppenbarar sig Jesus för sin mor Maria efter sin uppståndelse, däremot för många andra (Joh 20-21), t.ex. Maria Magdalena som hade fått demoner utdrivna (Luk 8:2). Som vi ser har Gud egentligen gjort allt som tänkas kan i de heliga texterna för att undvika att någon skulle få osunda tankar och börja starta upp nån slags dyrkan och upphöjelse av Maria.

Johannes förde alltså Maria hem till sig och tog hand om henne. De kom att bo i samma hus för en tid. Och vi kan utgå ifrån att Maria berättade för Johannes om både det ena och det andra vad gäller hennes förhållande till Jesus. Och att det bland annat är därför som berättelsen om Marias meningsutbyte med Jesus under bröllopet finns med i Johannesevangeliet (kap 2) och bara där. Det

intressanta är att Johannes varken i den berättelsen eller någon annanstans i Evangeliet väljer att på något sätt glorifiera eller upphöja Maria. Det är faktiskt mera tvärtom, Maria framställs överlag inte särskilt positivt. Och kanske var det på Marias eget initiativ att hon skulle framställas just så, för sannolikt så grundas Johannes skildring i kapitel 2 främst på Marias eget vittnesbörd. Trots alltså att Johannes och Maria blev tillsammans under samma tak under en okänd tid är det verkligen anmärkningsvärt att så lite står om Maria i Johannesevangeliet. Inte ett ord t.ex. om att Maria födde Jesus och allt omkring det.

APOSTLAGÄRNINGARNA

Apg 1:14

”Jesu mor Maria”

Här är sista gången som namnet *”Maria”* nämns i Nya Testamentet, syftande på Jesu mor.

Och det sista vi läser om Maria innan ridån går ner för henne är att hon ber. Hon gör det tillsammans med de elva lärjungarna, Jesu bröder, och några kvinnor.

Naturligtvis är det ingen av de samlade som hädar Gud genom att be till Maria. Utan det är Maria som ber. Och hon gör det tillsammans med andra troende.

Hon är en bland alla andra i den troende skaran. Hon beskrivs inte. Det sägs ingenting om henne förutom att hon tillsammans med de andra har ett behov av att be.

Därefter träder hon in i skuggornas värld. Hennes namn förekommer inte mer i Nya Testamentet. Hon finns inte mer i handlingarna. Ingen nytestamentlig författare ser mer någon anledning att nämna hennes namn.

Men att följa gestalten Maria är intressant: Till att börja med, som liten flicka, uttrycker hon en stark tro på Israels Gud bland annat genom sitt tal (Luk 1). Sedan efter drygt ett decennium har vi en period då hennes förtröstan på Gud vacklar (Luk 2:41-51), en tid senare förvärras hennes förhållande till Jesus allvarligt (Mark 3:21). Det går några år och hon dras till korset (Joh 19:25), och till sist ser vi henne i bön (Apg 1:14) vilket med stor sannolikhet innebär att hon nu inte längre bara tror på Gud som sin frälsare (Luk 1:47) utan nu tror hon också att Jesus var Guds Son och Frälsare.

Men observera att det faktiskt ingenstans i Nya Testamentet står att Maria trodde på Jesus, varken som Messias eller Guds Son eller Frälsare. Hon hade en allmän israelisk tro på Gud. Och hon funderade mycket kring Jesus eftersom det flera gånger står att hon tog saker och ting till hjärtat angående sin pojke.

Hon var tydligen en tänkare. Men inte ens när hon bevitnade Jesu avrättning på korset läser vi om något som uttrycker tro på Jesus som Messias eller Frälsare.

Det är först med hennes närvaro vid ett bönemöte (Apg 1:14) ca 40 dagar efter Jesu död som vi med rätt stor tillförsikt kan säga att hon hade kommit till tro på Jesus Kristus som Guds Son. Antagligen hade hon fått höra vittnesbörd om sin sons uppståndelse och då kommit till tro. Med andra ord så är det egentligen först Apg 1:14 som "räddar" hennes rykte, för det är det enda stället i Bibeln som på ett kort och diskret sätt låter oss ana att Maria till slut kom till tro på Jesus som den sanne Messias och Frälsaren.

GALATERBREVET

Gal 4:4

"Men när tiden var fullbordad sände Gud sin Son, född av kvinna ..."

Det här är enda gången (!) som aposteln Paulus i sina tretton brev i Nya Testamentet omnämner Jesu mor.

Men han skriver inte: "född av Maria", utan använder det opersonliga "kvinna", och formulerar sig så som Jesus gjorde. För Paulus är personen Maria irrelevant.

Det viktiga för Paulus här i texten är inkarnationen. Och då tvingas ju Paulus, vare sig han vill det eller ej, omnämna även det faktum att han föddes på samma sätt som alla andra här i världen - av en kvinna.

Men det är förstås av största betydelse att uppmärksamma att Paulus inte i ett enda av hans brev i Nya Testamentet nämner Maria vid namn. Någon "mariologi" existerar inte för Paulus. Maria har för Paulus ingen doktrinär betydelse eller lucka att fylla. Maria är som person helt ointressant för Paulus.

Man kan fråga sig: skulle Guds Ande låta Maria vara helt frånvarande i den store aposteln Paulus tretton brev om hon hade haft någon betydelse, minsta lilla, inom soteriologi, ecklesiologi, eskatologi, osv?

UPPENBARELSEBOKEN

(Kapitel 12)

En slarvig och ytlig läsning av kapitlet kan förleda tanken att tro att det här talas om Jesu mor Maria. Men teologer och bibelforskare (exkl. katolska) är eniga om att "*kvinnan*" som förekommer i kapitlet symboliserar Guds folk i Israel och framför allt den kristna församlingen.

— — — — —

Sammanfattning

Av Nya Testamentets 27 böcker är det bara 6 böcker - de fyra Evangelierna, Apostlagärningarna och Galaterbrevet - som omnämner Jesu mor. Och i Apostlagärningarna och Galaterbrevet sker detta bara i förbigående, nästan som en parentes. 21 böcker säger inte ett ord om Maria. Denna nästan totala tystnad kring Maria utanför Evangelierna sänder ut ett starkt budskap till den som har ett öppet sinne.

Hur ska man då rättvist och balanserat sammanfatta Nya Testamentets texter om Jesu mor Maria? En ansats:

Då barnet var 13 år trodde hon på det som ängeln Gabriel förmedlade till henne även fast det framgick att hon inte förstod allt.

Då flickan var 14 år talade hon bland annat om Gud som sin "*Frälsare*" och betraktar sig själv som en "*tjänarinna*".

Då hon som kvinna vid 26 års ålder efter fyra dagars sökande finner sitt tolvåriga barn i templet uttrycker hon inte glädje, utan ställer frågor till sin son som mer har karaktär av irriterad förmaning.

När hon är ca 45 år gästar hon ett bröllop där också Jesus befinner sig. Hennes ord till Jesus är korthuggna. Hon verkar dock ha tilltro till att Jesus på något sätt ska kunna lösa problemet.

När hon är ca 47 år har hon efter alla års begrundande kommit fram till att Jesus har förlorat förståndet, och försöker därför nå honom så att hon kan ta hand om honom, sannolikt med avsikt att få bort honom från offentlighetens ljus.

När hon är ca 48 år befinner hon sig plötsligt vid Golgata avrättningsplats där Jesus hänger på korset. Och den omständigheten återges bara kort, och anledningen till att hon alls omnämns i det sammanhanget är förmodligen för att det ska offentliggöras att Maria inte längre är Herrens mor, utan Johannes mor.

Någon månad därefter finner vi henne bedjande tillsammans med Jesu lärjungar och några andra Jesustroende.

Nya Testamentet förmedlar ingen text som vittnar om någon varm, kärleksfull relation mellan Maria och Jesus. Flera texter ger istället intryck av distans och kyla. Och från Marias sida även missförstånd och förvirring. Och ingenstans i Evangelierna säger Jesus ens "Maria" om sin mor, utan "*kvinna*". Att säga

någons namn var särskilt den tiden uttryck för att man hade en nära och vänskaplig relation.

Och vad är den djupare anledningen till denna ljumma relation mellan Maria och Jesus? Varför har Guds Ande låtit texterna ibland se så kärva och ansträngda ut när det gäller deras inbördes relation?

Svaret är nog ganska enkelt. Gud vet att det fallna människohjärtat är illfundigt och gärna skapar sig människogudar. Av naturen söker vi intensivt efter avgudar (idoler) att dyrka. Och frestelsen för människohjärtat att upphöja och glorifiera den som burit Guds Son i sin livmoder är enorm. Ett enda oavvägt ord av Jesus eller av någon apostel i de heliga texterna som på något sätt kunde tänkas innebära upphöjelse av henne skulle tveklöst sätta igång en hejdlös och ostopppbar kult kring Maria.

Det är därför texterna i Nya Testamentet ser ut som de gör. De tillerkänner från start att Maria hade en tydlig israelisk tro. Men därutöver är det i det stora hela inte speciellt någon smickrande bild som ges av henne. Texternas penseldrag när de ska skildra Maria som person har några vackra stråk, men det finns samtidigt flera penseldrag som är rätt så grumliga och grådaskiga och vid något tillfälle riktigt mörka.

Appendix I

Romerska katolska kyrkan och Maria

Trots att Nya Testamentet ger en sådan mänsklig och ibland rätt dystert beskrivning av Maria, så har romerska katolska kyrkan ändå valt mariakulten som en bärande pelare för sin kyrka.

Katoliker ber till den döda Maria. Och man sjunger till den döda Maria. Man målar Mariaikoner. Och i praktiken tillber man också den döda Maria. Och sen har vi de upphöjande dogmerna om Maria.

Katolska Kyrkans mariakult med dess dogmer har utvecklats under tidernas gång. En avgörande dogm kom år 1854 då dogmen om Marias obefläckade avlelse proklamerades. Den innebär att Maria anses vara syndfri från det att hon blev till i moderlivet och syndfri under hela sitt liv.

En annan avgörande dogm kom år 1950 då dogmen om hennes kropps upptagelse till himlen efter sin död proklamerades.

Och det finns ingen anledning att tro att dessa dogmer kring Maria skulle vara de sista. Mariakultens utveckling har nämligen inga egentliga gränser, den kommer att fortskrida.

Hur ska då alla vi icke-katoliker förhålla oss till denna obibliska mariakult där hon upphöjs till skyarna?

När man ställs inför en sådan fråga måste man vara medveten om att mariakulten med dess dogmer bara har kunnat uppstå på grund av andra dogmer som Katolska Kyrkan lär. Dit hör främst läran om Traditionen som anses ledd av den helige Ande, och läran om påvens ofelbarhet. Inom Katolska Kyrkan jämföras dessa två storheter med den "bibel" man använder (som inkluderar apokryferna). Någon slutlig uppenbarelse i och med Bibeln avvisar katoliker bestämt.

Deras dogmer om Traditionen och om påvens ofelbarhet innebär i förlängningen att nya läror oavbrutet kan växa upp och utvecklas inom Katolska Kyrkan. Så har under hela historien skett och så kommer att ske i framtiden.

Detta får till följd att strålkastarljuset egentligen inte ska riktas mot mariakulten i sig, utan mot allt det som gör mariakultens dogmer möjliga, dvs Katolska Kyrkans läror om Andens fortsatta ofelbara ledning genom Traditionen, samt påvens ofelbarhet. För det är där vi finner källan till mariakulten med dess dogmer.

Katolska Kyrkan erkänner villigt och utan att frukta Gud att mariakultens alla dogmer inte har något

tydligt stöd i Bibeln. Att därför säga till katoliker att mariakulten med dess dogmer är oförenliga med Bibeln är meningslöst. Vi är nämligen alla i princip överens på den punkten. Endast bibelargument biter alltså inte det minsta på en sann katolik.

Den Lutherska, Protestantiska och Evangelikala kristenheten fäster däremot ingen avgörande vikt vid traditionen, och ingen påve erkänns heller. För oss är det i stället så att Guds uppenbarelse en gång för alla har getts åt mänskligheten i Bibeln. Ledordet har alltid varit för oss - Skriften allena. Enda auktoritet i lärofrågor är Bibeln.

Den helt avgörande frågan, i konfrontationen med mariakulten, blir därför om det i lärofrågor är Skriften allena som är helt avgörande i Guds församling eller inte.

Om inte, då är det inget som hindrar att Katolska Kyrkan kan ha rätt i sin mariakult. Då kan det vara fritt fram att hänge sig åt den med lust och kraft. Ja, det kanske till och med är nödvändigt.

Men om Skriften allena är den enda rätta normen och regeln för Guds församling, då måste med nödvändighet mariakulten med dess obibliska mariadogmer betecknas som en allvarlig form av heresi.

Version 1.0

© Ragnar Blomfelt, 2020

Bibelcitat där inget annat anges: svenskbibel